

Autonoomia kui meditsiinieetika keskne väärtus

Kadri Simm

praktilise eetika professor

TÜ filosoofia osakonna juhataja

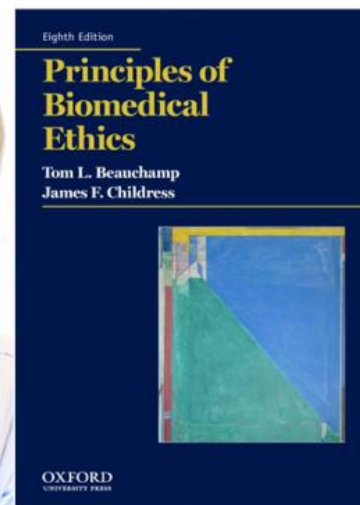
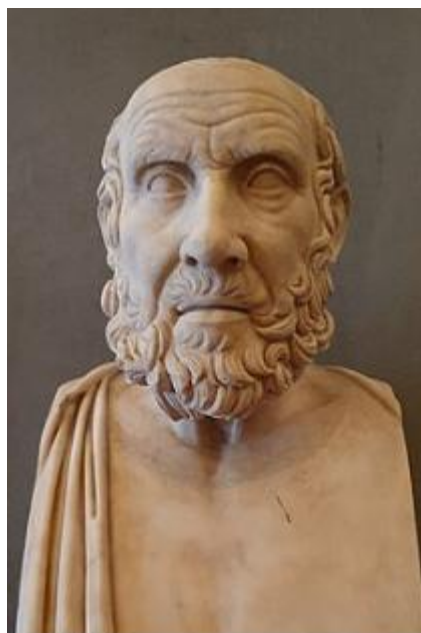
TÜ Kliinikumi eetikakomitee liige

Tartu 2025

Meditšiinieetika printsiibid

- Autonomoomia (*autos+nomos* – ise+valitsemine)
- Mittekahjustamine
- Heategemine
- Õiglus

Autonoomia

Halbade uudiste edastamine
patsientidele: tõerääkimise uuring
Eesti arstide ja õdede seas

- 20. sajandi poliitilised ning ühiskondlikud muutused
- meditsiini areng
- skandaalid
- hoiakute muutus patsiendi informeerimisel (USA onkoloogide näitel):

1961.a. – 88% pigem ei teavita(Oken)

1979.a. – 98% pigem teavitab (Novack et al)

Kadri Simm^{1,2}, Reet Urban³, Külliki Seppel⁴, Jay Zameska¹, Dalia Dzaganija³, Liina Animägi³

Taust ja eesmärgid. Tervishoiutöötajate hoiakud ja praktika halbade uudiste edastamisel patsientidele on meditsiiniaialoos muutunud. Alates 20. sajandi keskpaigast on patsiendi

Eesti Arst 2021;
100(10):

Autonoomia

- Positiivse kaastähendusega „kunstiline termin“? (*Dworkin* lk 6)
- „Autonoomne isik tegutseb vabalt vastavalt enda valitud plaanile, analoogselt sellega, kuidas autonoomne valitsus haldab oma territooriumi ja määrab oma poliitika. Seevastu vähenenud autonoomsusega inimene on teiste poolt oluliselt kontrollitav või võimetu oma soovide ja plaanide alusel kaalutlema või tegutsema“ (*Beauchamp ja Childress* lk 99)

Autonoomia tingimused (*Beauchamp & Childress*):

- Kavatsuslik tegutsemine (*intentionality*)
 - Mõistmine (*understanding*)
 - Mittekontrollitus (*noncontrol*)
-
- Suhteline autonoomia (*relational autonomy*)

Miks on autonoomia oluline?

Isikuautonoomia võimaldab inimestel teha oma elu kohta otsuseid oma väärtustest ja uskumustest lähtuvalt. Kui me austame isikute autonoomiat, siis tunnistame nende väärikust ja õigust oma elu üle neid otsuseid langetada.

Autonoomia ja paternalism

Paternalism - tahtlikult kellegi valikute või tegevuste ignoreerimine eesmärgiga teda aidata või kahju eest kaitsta.

Autonoomia ----- paternalism

Autonoomia ja PET

- PETi kui autonoomse otsuse kvaliteet sõltub selle nõustamise kvaliteedist.
- Informeeritud nõusolek:
 - Eeldused – isiku kompetents ja vabatahtlikkus
 - Info – teave, soovitused ja nende mõistmine
 - Nõusolek – otsus ja autoriseerimine

Kirjandus:

- Beauchamp T; Childress J „Principles of Biomedical Ethics“ Oxford University Press 2019
- Beauchamp and Childress foto koos raamatuga:
<https://1000wordphilosophy.com/2021/02/16/principlism-in-biomedical-ethics/>. 2.aprill 2025
- Dworkin, G. The Theory and Practice of Autonomy. Cambridge University Press 1988.
- Hipokratese büst Uffizi galeriis: foto [Yair Haklai](#), 2.april 2025
- Novack DH, Plumer R, Smith RL, Ochitill H, Morrow GR, Bennett JM. Changes in physicians' attitudes toward telling the cancer patient. JAMA 1979;241:897–900.
- Oken D. What to tell cancer patients: A study of medical attitudes. JAMA 1961;175:1120–8.
- Simm et al. „Halbade uudiste edastamine patsientidele“ Eesti Arst 2021.
- Soosaar, A. Meditsiinieetika. Tartu Ülikooli Kirjastus 2016.

Aitäh!
kadri.simm@ut.ee

